

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier Schutterstoren in Wetteren

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:
Schutterstoren in Wetteren, Stationsplein 7 – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/42025/103.1

Veerle De Houwer

29/04/2021

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Historiek van het beschermings- en beheersdossier	4
1.4.	Beschrijving van de toestand op het moment van bescherming	7
1.5.	Beschrijving huidige toestand	8
2.	Evaluerend gedeelte	8
2.1.	De erfgoedwaarden van de schutterstoren zoals omschreven in het beschermingsbesluit.....	8
2.2.	Evaluatie van de erfgoedwaarden na de brand	9
2.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	9
2.4.	Juridische toestand	10
2.4.1.	Onroerend Erfgoed	10
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening	10
3.	Bronnen	10
4.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	11
4.1.	Omgevingsplan	11
4.2.	Fotobijlage	11
4.3.	Documentatie	11

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Het opheffingsvoorstel voor de overdekte staande wip, schutterstoren of zogenaamde wintertoren (hierna schutterstoren) van Wetteren komt er nadat de toren uitbrandde op 11 juli 2020.

Het dossier tot opheffing van de bescherming is opgenomen in de beschermingskalender 2021.

Na afronding van het project Evaluatie beschermde Bestand start het Agentschap Onroerend Erfgoed een onderzoek naar andere, mogelijk beschermenswaardige schutterstorens in Vlaanderen. Door het verlies van het exemplaar in Wetteren is immers een hiaat in het beschermde bestand ontstaan.

1.1. Situering

De schutterstoren is gelegen aan het Stationsplein nummer 7 in Wetteren, op het terrein achter het voormalige hotel-restaurant Au Comte d'Egmont. De toren bevindt zich in de noordwestelijke hoek van het smalle rechthoekige perceel, is ingesloten door bebouwing en moeilijk bereikbaar.

1.2. Historisch overzicht¹

Edgard Groeninckx-Scheire, eigenaar van een huis met herberg genaamd café Au Comte d'Egmont aan het Stationsplein, liet in 1933 een ontwerp opmaken voor de bouw van een overdekte wip. De plannen zijn gesignd door bouwmeesters Jn. Rooms en Zonen uit Sint-Amandsberg. De toren werd ingeplant op het eind van de koer achter de woning met gelagzaal. De zijdelings aanpalende feestzaal werd met de nieuw gebouwde schieting in 1933 kadastraal als "schietzaal" genoteerd.

Begin 1995 werd de schutterstoren samen met het café buiten gebruik gesteld. Na renovatie heropende het drankhuis in 1998 als café Den Gevallen Engel; de toren werd toen ook opnieuw in gebruik genomen.

Het café 'Den Gevallen Engel' werd in 2008 failliet verklaard.²

De schutterstoren was op het ogenblik van de brand niet langer in gebruik.

1.3. Historiek van het beschermings- en beheersdossier³

Op 8 januari 2003 werd de schutterstoren met bijhorend café bezocht in het kader van de geografische inventarisatie van de gemeente Wetteren.

Op 25 april 2003 diende de eigenaar bij de gemeente Wetteren een aanvraag in tot sloop van de schutterstoren, gemotiveerd door de onmogelijkheid van degelijk onderhoud, de overlast van duiven en het gevaar voor omwonenden en aanpalende gebouwen.

De vergunningverlenende overheid vergunde de sloop niet. Voor zover bekend ging de eigenaar niet in beroep tegen deze weigering, noch diende ze een nieuwe slooiaanvraag in.

¹ Behoudens waar anders aangegeven is het historisch overzicht overgenomen uit: AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Staan de wip* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/85061> (geraadpleegd op 24 februari 2021)

² S.N. s.d.: Den Gevallen Engel [online], <https://data.be/nl/bedrijf/Den-Gevallen-Engel-EBVBA-SO-0471153447> (geraadpleegd op 26 februari 2021).

³ De historiek van het dossier is, tenzij anders vermeld, overgenomen uit: Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen Inspectie, Lopend archief, DEPUYDT K., Logboek Wetteren Schutterstoren, s.d..
Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen Inspectie, Lopend archief, DEPUYDT K., Nota aan minister Diependaele Schutterstoren in Wetteren – evaluatie erfgoedwaarden, 13 januari 2021.

De schutterstoren in Wetteren werd op 3 juni 2005 beschermd omwille van de historische, industrieel-archeologische, sociaal-culturele en volkskundige waarde.

In 2007 werd de toren geïnspecteerd door Monumentenwacht. Toen werden loszittende constructiedelen weggehaald ter voorkoming van mogelijke stormschade. Een openstaande naad (golfplaten) werd gefixeerd. Het geïnspecteerde dragende staalskelet was roestig, maar algemeen in goede staat bevonden. In dit verslag stelt de Monumentenwacht regelmatige visuele controle van de toren en vooral van het topdeel voorop om te voorkomen dat eventueel loszittende delen naar beneden zouden vallen, in afwachting van een globale restauratie-aanpak.

In 2009 waren er plannen om de schutterstoren te restaureren. Deze plannen werden echter niet gerealiseerd.

In 2012 volgde opnieuw een inspectie door Monumentenwacht.

In 2015 diende de eigenaar een aanvraag in tot opheffing van de bescherming van de toren, onder meer omwille van de hoge restauratiekosten. De bescherming werd aangehouden, de erfgoedwaarden van de toren waren immers ongewijzigd.

Op 10 november 2016 deed de eigenaar eenzijdig afstand van de schutterstoren. Hierdoor werd het goed een 'heerloos' goed, dat overeenkomstig het Burgerlijk Wetboek (art. 713) toevalt aan de Staat. Momenteel loopt er een gerechtelijke betwisting over wie eigenaar is van de toren.

Op 11 juli 2020 brak iets na de middag een hevige brand uit die de volledige schutterstoren in de as legde. Volgens het Oost-Vlaamse parket waren er voorlopig geen aanwijzingen van kwaad opzet.⁴

Op 14 juli 2020 werd de toestand van de toren ter plaatse geïnspecteerd door medewerkers van het agentschap Onroerend Erfgoed en van het departement Omgeving, afdeling Handhaving.

De site van de brand was niet toegankelijk, aangezien de omgeving vervuild was met asbesthoudend puin. De sokkel van de toren zelf kon dus niet geïnspecteerd worden, maar vanuit een naburige tuin was er wel een goed overzicht van de resten van de constructie. Het verslag besloot dat op de metalen basisstructuur van de toren na, bijna alle elementen met erfgoedwaarde vernietigd werden door de brand. De metalen structuur zelf werd sterk verhit en vervormde op verschillende plaatsen, waardoor het de vraag was of deze op lange termijn nog behouden zou kunnen blijven.

Onderzoek toont aan dat constructiestaal een groot deel van zijn sterkte die het voorafgaand aan een brand had behoudt als de temperatuur niet boven de 720°C gaat.⁵ De brand in de schutterstoren in Wetteren was een hevige, uitslaande brand. In een gemiddelde brand loopt de temperatuur op tot 600 à 1000 °C.⁶ Uiteraard wil dit niet noodzakelijk zeggen dat de stalen constructie ook constant tot in de kern op deze

⁴ S.N. 2020: Oorzaak brand Schutterstoren nog onbekend, voorlopig geen aanwijzingen van kwaad opzet, *Het Nieuwsblad*, 12 juli 2020 [online] https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200712_94261788 (geraadpleegd op 26 februari 2021).

⁵ WHITLEY C.E. 2019: *Fire Effects on Steel* [online] <https://www.edtengineers.com/blog-post/fire-effects-steel> (geraadpleegd op 29 april 2021).

MARAVEAS C., FASOULAKIS Z., TSAVDARIDIS K.D. 2015: Post-Fire Assessment and Reinstatement of Steel Structures, *Journal of Structural Fire Engineering* Vol. 8 No. 2, 181-201 (online raadpleegbaar).

TWILT L., BOTH C. 1998: Werkelijk gedrag van een staalconstructie bij brand onderzocht, *Bouwen met Staal* 141, p. 27-31. (online raadpleegbaar https://www.brandveiligmetstaal.nl/upload/File/sb-vloeren/141_27.pdf)

⁶ S.N. s.d.: *Ontwikkeling van brand* [online], https://www.brandveiligmetstaal.nl/pag/192/ontwikkeling_van_brand.html (geraadpleegd op 29 april 2021)

temperatuur verhit werd, daarbij spelen onder meer ook de bekleding en de dikte van de profielen een rol.⁷

Staal is een materiaal dat tot stand komt in een smeltproces dat hoe dan ook vele malen heter is dan welke huisbrand ook. Toch zijn er visuele indicaties die aantonen of staal effectief aangetast is door een brand. Een eenvoudige vuistregel is dat het staal nog OK is na blootstelling aan vuur, als het nog recht is.⁸

Wanneer constructiestaal tot zeer hoge temperatuur verhit wordt (tussen de 704 en de 843°C) en snel gekoeld wordt door bluswater in een brandweeroperatie, kan een deel van de microstructuur van het materiaal omgezet worden in martensiet, een harde, maar brose (= makkelijk breekbare) vorm van staal.⁹ Het niet vervormd zijn van staalstructuren na een brand is, zoals hoger al gezegd, een belangrijke indicatie dat er geen martensiet is gevormd en dat de mechanische eigenschappen van het staal niet zijn aangetast door de brand. Als dit het geval is, dient hoe dan ook een ingenieur de sterkte van het materiaal te onderzoeken om te zien of het niet integraal vervangen moet worden.¹⁰ Bij het staalskelet van de schutterstoren zijn wel degelijk tal van vervormingen van het skelet merkbaar, zodat er zeker vraagtekens bestaan bij de resterende kwaliteit van het materiaal na de brand.

De stalen structuur van de schutterstoren in Wetteren vertoont immers ernstige vervormingen op meerdere plaatsen, met name aan de voet en in de top. Dit werd bijkomend vastgesteld tijdens een plaatsbezoek door ir. De Paepe in opdracht van de gemeente Wetteren. De toestand van de top wordt in het verslag van de ingenieur omschreven als uiterst zorgwekkend.¹¹ Globaal zijn er veel meer vervormingen te merken dan bij de initiële inspectie na de brand. De ingenieur schrijft onder meer:

Zo zijn er inderdaad nu heel wat meer verwrongen of doorgebogen stalen profielen te zien dan bij mijn eerste inspectie tijdens en onmiddellijk na de brand.(...)

Het bovenste torengedeelte baart ons evenwel enige zorgen. De graad van vervorming van de diverse staalprofielen in de uitkragende deel is onrustwekkend.(...)

De nieuwe vaststellingen doen mij besluiten dat er geen economisch verantwoord herstel mogelijk zal zijn. Vooral uit veiligheidsoverwegingen raad ik dan ook aan om na vrijgave door de gerechtsdeskundige op relatief korte termijn over te gaan tot een volledige afbraak.

Om uitsluitel te geven over de werkelijke resterende sterkte van het materiaal dient verder gespecialiseerd onderzoek gebeuren. Het verslag van de telefonische bespreking met Triconsult geeft een correct beeld van hoe dit moet worden aangepakt.¹²

Dit gespecialiseerd onderzoek zou volgende zaken moeten omvatten:

1. Een digitale meting en uittekening van de huidige resterende metaalstructuur, wat specifieke expertise vergt en niet evident is gezien de moeilijke bereikbaarheid van de toren en de vervuiling met lood en asbest van de site.
2. Labo-onderzoek van stalen. Om staalname mogelijk te maken zal de toren gedemonteerd moeten worden in plaats van gesloopt. Dit vergt een andere aanpak en brengt een meerkost met zich mee. De staalname zal onvermijdelijk leiden tot

⁷ S.N. s.d.: *Gedrag van staalconstructies bij brand* [online]

https://www.brandveiligmetstaal.nl/pag/193/gedrag_van_staalconstructies_bij_brand.html (geraadpleegd op 29 april 2021).

⁸ S.N. 2021: *11.2. Steel Exposed To Fire* [online] <https://www.aisc.org/steel-solutions-center/engineering-faqs/11.2.-steel-exposed-to-fire/#9372> (geraadpleegd op 29 april 2021).

⁹ WHITLEY C.E. 2019: *Fire Effects on Steel* [online] <https://www.edtengineers.com/blog-post/fire-effects-steel> (geraadpleegd op 29 april 2021).

¹⁰ Ibid.

¹¹ DE PAEPE H. 2021: *Schutterstoren - Stabiliteitsverslag nr. 2*, onuitgegeven rapport.

¹² Informatie verkregen van Dieter Nuytten, erfgoedconsulent (14 april 2021).

nog meer verlies van oorspronkelijke substantie en nood aan reconstructie van bepaalde onderdelen.¹³

3. Er is daarnaast specifieke software nodig om een controleberekening van de staalstructuur en de stalen mogelijk te maken. Ook dit vergt de interventie van een gespecialiseerd bureau.

Alleen een gespecialiseerd stabiliteitsingenieur kan verantwoordelijkheid opnemen inzake de stabiliteit van de toren.

Daarnaast kan ook de vervorming op zich een effect hebben op de uiteindelijke stabiliteit en draagkracht van de constructie. Idealiter moeten de vervormde delen opnieuw recht worden gemaakt. Is het niet mogelijk ze met hitte te bewerken zonder ze te breken, dan dienen ze vervangen te worden, hetgeen ook zal leiden tot verlies van origineel materiaal.¹⁴

Op basis van al deze gegevens wordt de stalen skeletstructuur van de schutterstoren als onherstelbaar aangetast beschouwd.

1.4. Beschrijving van de toestand op het moment van bescherming

Het inhoudelijk dossier bij de bescherming in 2005 beschreef de schutterstoren als volgt:

De schutterstoren of overdekte staande wip van Wetteren vertoont de voor de bouwperiode gangbare rechthoekige plattegrond van 7,75 meter bij 5,5 meter. Hij bezit een hoogte van 29,75 meter. De toren versmalt naar boven toe. Hij wordt bekroond door een overkragende lagere geleding afgedekt door een laag hellend tentdak. Het kenmerkende silhouet van de schutterstoren wordt door deze elementen sterk bepaald. De dragende structuur van de toren wordt gevormd door een ijzerconstructie in skeletbouw met in totaal zeven geledingen. Aan de buitenzijde is de torenschacht bekleed met in gelijke horizontale stroken aangebrachte eternieten golfplaten (verticaal gegolfd); de top heeft een bekleding van ruitvormig (eternieten) kunstleien. Het betreft hier typische tijdseigen materialen die ook voor bedrijfsgebouwen werden gehanteerd. Ter accentuering bezit deze top enkele roodkleurige elementen: een gegolfd uitgesneden rand onderaan en dito dakrand en een meer opvallende omlopende rij rode leien. Volgens het ontwerpplan waren om de andere geleding ruime rechthoekige vensters onder elkaar in het midden van de torenzijde voorzien; de onderste werden later gedicht, enkele bovenaan bleven bewaard. In de torentop komen acht kleinere vensters bij de hoeken voor. Alle vensters zijn van het industriële type met ijzeren roedeverdeling.

Interieur en uitrusting

Door middel van laddertrappen in een afgesloten schacht tegen een zijwand kan de bovenste geleding van binnenuit worden bereikt. De binnenruimte is voorts verticaal opgedeeld in twee gelijke schachten. De buitenhoeken zijn afgeschuind. Beide schachten zijn van een verticale bebording voorzien. Tegen de scheidingswand is aan weerszijden een staande wip opgesteld. De installatie van beide wippen is nog volledig aanwezig en gebruiksvaardig. De stellen waar de "vogels" aan bevestigd worden, worden voor het omhoog en beneden halen mechanisch met een motor bediend. In de benedenruimte zijn afdaken voorzien ter bescherming van de schutters. Aan de wand is een paneel voorzien waaraan metalen plaatjes hangen met markeringen overeenkomstig de geschoten "vogels". Bij schietwedstrijden kunnen de schutters deze "prijsplaatjes" inruilen voor de ingezette prijzen. Een bord is aanwezig om de puntenstanden de noteren van de deelnemers aan het Winterverbond Wetteren.

(...)

¹³ Informatie verkregen van Sven Ignoul, ingenieur bij Triconsult (9 december 2020)

¹⁴ MARAVEAS C., FASOULAKIS Z., TSAVDARIDIS K.D. 2015: Post-Fire Assessment and Reinstatement of Steel Structures, *Journal of Structural Fire Engineering* Vol. 8 No. 2, 181-201 (online raadpleegbaar).

De schiettoren is thans niet meer in gebruik. De bescherming kan een stimulans betekenen om de toren te herwaarderen. Op het ogenblik is de constructie aan onderhoud toe. Vooral de loskomende leienbekleding van de top vormt thans een probleem.

De documentatiebijlage, 4.3. bij dit document bevat de foto's van de toren ten tijde van de bescherming, die de toenmalige toestand tonen.

1.5. Beschrijving huidige toestand

De fotoregistratie bij het ministerieel besluit geeft de huidige fysieke toestand van de schutterstoren weer.

De erfgoedelementen die verloren gingen zijn:

- De buitenbekleding in golfplaten met de kenmerkende rode accenten op de top
- De houten bebording aan de binnenkant van de schachten
- De scheidingswand tussen de schachten
- De installatie van beide wippen
- De stellen waar de vogels aan bevestigd werden met bijbehorende motor
- Het paneel waaraan metalen plaatjes hingen met markeringen overeenkomstig de geschoten "vogels".
- Het bord om de puntenstanden te noteren van de deelnemers aan het Winterverbond Wetteren

Het verslag van het plaatsbezoek van 14 juli 2020 (zie 1.3) vermeldt dat mogelijk nog restanten van het binnenwerk op de grond aanwezig zijn, maar dat deze door de grote hitte die bij de brand werd ontwikkeld, beperkt zullen zijn. Tot slot zijn er nog twee metalen ladders en restanten van metalen vensters.

Het stalen skelet van de toren vertoont op meerdere plaatsen vervormingen, met name ter hoogte van de voeten en ter hoogte van de top.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. De erfgoedwaarden van de schutterstoren zoals omschreven in het beschermingsbesluit

De schutterstoren van Wetteren werd beschermd omwille van de historische waarde, meer bepaald de architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde, de volkskundige waarde, de industrieel-archeologische waarde en de sociaal-culturele waarde. Het beschermingsbesluit geeft één motivering voor al deze waarden:

De overdekte staande wip opgericht in 1933 behoort tot de oudste schutterstorens in Vlaanderen die hun authentiek karakter hebben bewaard. Naar concept, materiaal en constructie is de schutterstoren een zeer representatief voorbeeld uit het interbellum.

De regionaal bekende en veelzijdige ontwerper bouwmeester Jan Rooms, en zonen verleenden het geëigend utilitair voorkomen van de schutterstoren een architecturaal accentuerende bekroning met roodgekleurde decoratieve elementen, die hem als toren typeren. Voornoemde bouwkenmerken in combinatie met locatie in een verstedelijkte context vlakbij een spoorwegstation, maken deze schutterstoren tot een zeldzaam exemplaar.

Cultuurhistorisch getuigt de schutterstoren ervan dat het gebruik van een universeel wapen uit de prehistorie zich, onder meer via het in oorsprong middeleeuws schuttersgildewezen, handhaafde tot in de huidige sportclubs en het verenigingsleven.

Als referentie naar een oud volksvermaak en als bouwwerk met infrastructuur en uitrusting voor de beoefening van één van de belangrijkste en meest verspreide volkssporten in

Vlaanderen, is de overdekte staande wip betekenisvol materieel erfgoed van de volkscultuur.

De schutterstoren is als ijzerconstructie industrieelarcheologisch waardevol als toepassing uit de jaren 1930 van een bouwwijze en bouwmaterialen, die een product zijn van de industriële revolutie.

Uittorend boven de bebouwing van de hoog gelegen stationsbuurt van Wetteren vormt de schutterstoren visueel een opvallend baken vanuit diverse verkeersassen en fungeert als herkenningsteken onder meer voor de spoorreizigers. Dit verleent de "wintertoren" een sociaal-culturele waarde als ruimtelijk-structurend element van betekenis binnen het stedenbouwkundig weefsel van Wetteren en omwille van zijn signaalwaarde voor het collectief geheugen.

2.2. Evaluatie van de erfgoedwaarden na de brand

De brand van 11 juli 2020 vernietigde vrijwel alle erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen van de erfgoedwaarden van het monument.

De kenmerkende vormgeving van de toren en de typerende bekroning met roodgekleurde decoratieve elementen en de authentieke materialen gingen verloren, evenals de specifieke houten binnenbekleding en de indeling.

Alle typerende elementen die getuigden van de volkssport van het wipschieten (de installaties voor het wipschieten met de motor en de bijbehorende borden en panelen) gingen verloren.

De toren is niet meer herkenbaar als schutterstoren en dus evenmin als getuige van deze volkssport.

De staande wip heeft door het verlies van haar originele bekleding en het louter resterende van een naakte skeletstructuur ook haar beeldbepalend karakter als ruimtelijk-structurend element verloren.

Zoals uiteengezet onder 1.3 wordt ook de stalen skeletstructuur van de schutterstoren als onherstelbaar aangetast beschouwd.

De erfgoedkenmerken en -elementen zijn verloren gegaan of onherstelbaar aangetast, waardoor de erfgoedwaarden onherstelbaar zijn aangetast of verloren zijn gegaan.

Vermits de erfgoedwaarden onherstelbaar zijn aangetast of verloren zijn gegaan, is het documenteren ervan niet meer aan de orde.

2.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De schutterstoren had volgens het ministerieel besluit van 3 juni 2005 houdende de bescherming van woningen, café Posthotel en schutterstoren in Wetteren volgende kadastrale gegevens: Wetteren, tweede afdeling, sectie E, perceelnummer 902Z3/deel.

Er werd geen plan bij het ministerieel besluit van 3 juni 2005 gevoegd.

De fotobijlage bij het beschermingsdossier van 2005 bevat echter een kadasterplan met duidelijke inkleuring van het beschermde perceeldeel.

Dit komt overeen met een deel van het huidige perceel Wetteren, tweede afdeling, sectie E, perceelnummer 902D4, dat op het plan bij het ministerieel besluit is weergegeven.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

De schutterstoren is beschermd bij ministerieel besluit van 3 juni 2005:

<https://id.erfgoed.net/besluiten/4402>

De schutterstoren is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed:

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/85866>

2.4.2. Ruimtelijke Ordening

Het perceel waar schutterstoren zich bevindt, is gelegen in woongebied.

3. BRONNEN

MARAVEAS C., FASOULAKIS Z., TSAVDARIDIS K.D. 2015: Post-Fire Assessment and Reinstatement of Steel Structures, *Journal of Structural Fire Engineering* Vol. 8 No. 2, 181-201 (online raadpleegbaar).

DE PAEPE H. 2021: Schutterstoren - Stabiliteitsverslag nr. 2, onuitgegeven rapport.

Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen Inspectie, Lopend archief, DEPUYDT K., Logboek Wetteren Schutterstoren, s.d..

Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen Inspectie, Lopend archief, DEPUYDT K., Nota aan minister Diependaele Schutterstoren in Wetteren – evaluatie erfgoedwaarden, 13 januari 2021.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Staande wip* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/85061> (geraadpleegd op 24 februari 2021)

S.N. 2020: Oorzaak brand Schutterstoren nog onbekend, voorlopig geen aanwijzingen van kwaad opzet, *Het Nieuwsblad*, 12 juli 2020 [online] https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200712_94261788 (geraadpleegd op 26 februari 2021).

S.N. s.d.: Den Gevallen Engel [online], <https://data.be/nl/bedrijf/Den-Gevallen-Engel-EBVBA-SO-0471153447> (geraadpleegd op 26 februari 2021).

S.N. s.d.: *Ontwikkeling van brand* [online], https://www.brandveiligmetstaal.nl/pag/192/ontwikkeling_van_brand.html (geraadpleegd op 29 april 2021)

S.N. s.d.: *Gedrag van staalconstructies bij brand* [online] https://www.brandveiligmetstaal.nl/pag/193/gedrag_van_staalconstructies_bij_brand.html (geraadpleegd op 29 april 2021).

S.N. 2021: 11.2. *Steel Exposed To Fire* [online] <https://www.aisc.org/steel-solutions-center/engineering-faqs/11.2.-steel-exposed-to-fire/#9372> (geraadpleegd op 29 april 2021).

TWILT L., BOTH C. 1998: Werkelijk gedrag van een staalconstructie bij brand onderzocht, *Bouwen met Staal* 141, p. 27-31. (online raadpleegbaar https://www.brandveiligmetstaal.nl/upload/File/sb-vloeren/141_27.pdf)

WHITLEY C.E. 2019: *Fire Effects on Steel* [online] <https://www.edtengineers.com/blog-post/fire-effects-steel> (geraadpleegd op 29 april 2021).

Informatie verkregen van Sven Ignoul, ingenieur bij Triconsult (9 december 2020)

Informatie verkregen van Dieter Nuytten, erfgoedconsulent (14 april 2021).

4. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

4.1. Omgevingsplan

4.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

4.3. Documentatie